

Column

Accountantsopleiding in beweging, of continue herziening?

Jelte Waardenburg

Wellicht zal het wat verrassend overkomen dat er een speciaal nummer gewijd wordt aan het thema: Accountantsopleiding in beweging. Zo bijzonder is dit echter niet.

De inhoud en vorm van de accountantsopleiding die via het NIVRA en de universiteiten kan worden gevolgd, hebben jarenlang een stabiel beeld vertoond. Uiteraard zijn er aanpassingen en vernieuwingen geweest. Deze waren echter vooral toegespitst op de vaktechniek en de onderwijsmethodiek. De zeer sterke verandering van de omgeving waarin de accountantsfunctie zich de laatste jaren bevindt, heeft daarentegen niet in diezelfde mate haar weerslag gevonden in de opleiding.

De wijzigingen in de accountantswetgeving, met name de invoering van de praktijkstage, moeten uiteraard tot herijking van de opleiding leiden. De noodzaak tot vernieuwing wordt echter veel meer ingegeven door de zoëven genoemde omgevingsveranderingen en door de andere, soms zwaardere eisen die aan de registeraccountant worden gesteld.

Wat zijn dan zoal de veranderingen die de laatste jaren zeer veel dynamiek in het accountantsberoep hebben teweeggebracht?

Ten eerste zien we de verandering in de vraag naar accountantsdiensten. De vraag naar traditionele controle (controle van informatie) gaat steeds meer in de richting van het geven van business assurance; verklaringen bij verantwoordingen worden als een noodzakelijk kwaad ervaren, terwijl het zekerheid geven

door de accountants op andere gebieden juist meer als nuttig wordt gezien. Als gevolg daarvan vindt er een verbreding plaats van het dienstenpakket. Er bestaat vervolgens veel meer aandacht voor de verhouding tussen prijs, toegevoegde waarde en kwaliteit. Klanten zijn kritischer geworden. Zij verwachten dat accountants the client's business beter begrijpen, waardoor oplossingen voor verbeteringen kunnen worden aangegeven. Dit leidt onder meer tot verdergaande specialisatie in segmenten en sectoren binnen de accountantskantoren. Ook speelt natuurlijk de internationalisering een rol, en niet in de laatste plaats de wetgeving; onder meer de Wet Computercriminaliteit en de frauderichtlijnen.

Ten tweede is het accountantsberoep verzakelijkt en 'gecommercialiseerd'. Accountantskantoren streven naar continuïteit. Daarvoor is winstgevendheid nodig. Er is mede door de economische recessie sprake van een toenemende concurrentie tussen de accountantskantoren. Dit leidt soms tot prijzenslagen waardoor de omvang van de honorering niet goed meer in overeenstemming is met de noodzakelijk te verrichten werkzaamheden. De deugdelijke grondslag van de accountantswerkzaamheden staat hierdoor onder druk, met alle risico's van dien.

De toenemende mate van aansprakelijkstelling van accountants, uitmondend in claims,

Jelte Waardenburg, registeraccountant, is vennoot bij Coopers & Lybrand. Hij is tevens universitair hoofdocent bij de accountantsopleiding aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.

leidt daarbij tot meer voorzichtigheid in de benadering van cliënten. Risico's worden meer afgewogen bij zowel bestaande als nieuwe opdrachten.

Ten slotte zijn de rol en positie van de accountant niet altijd duidelijk bij mogelijk conflictueuze situaties in combinatie met veranderende maatschappelijk ethische normen. Er worden immers af en toe vraagtekens bij de positie van de accountant geplaatst. Op zich zijn dit allemaal ontwikkelingen die soms door het accountantsberoep als problematisch worden ervaren. Toch kan er ook een positieve werking van uitgaan. De accountantsprofessie zal alleen adequaat moeten inspelen op de nieuwe situaties en zich op het beroep moeten herbezinnen. De huidige en veranderende rol en positie van de accountant zullen bovendien voortdurend aan het maatschappelijke verkeer moeten worden verduidelijkt.

De markt en dus ook de kantoren en diensten waar accountants werkzaam zijn, stellen andere eisen aan de professionals. Naast de vaktechnische eisen en de aspecten van onpartijdigheid, objectiviteit, integriteit en onafhankelijkheid worden steeds meer attitudes en vaardigheden noodzakelijk geacht, zoals:

- sociale en communicatieve vaardigheden;
- probleemoplossend en organisatorisch vermogen;
- creativiteit en besluitvaardigheid;
- commercieel en pragmatisch handelen.

Behalve het vakmanschap worden ook persoonlijke en managementvaardigheden belangrijker. De markt vraagt hierom; ondernemers willen graag een "ondernemende" accountant als sparring partner zien.

Uit de reeks van artikelen in dit speciale nummer blijkt dat de opleidende instituten tot registeraccountant zich opnieuw bezinnen over vragen als: hoe leiden we een accountant op die voldoet aan de eisen die tegenwoordig aan hem of haar worden gesteld? Hoe laten we de inhoud van de opleiding nauw aansluiten op de beroepspraktijk? Dit laatste is overigens niet

nieuw, uiteindelijk is de opleiding tot registeraccountant altijd een beroepsopleiding geweest.

De opleidingen worden zodanig ingericht, dat sneller in de praktijk kan worden ingeschoten. Er bestaat meer aandacht voor de efficiency en de effectiviteit. Een verlenging van de studieduur, die nu al als lang en zwaar wordt ervaren, is maatschappelijk gezien niet aanvaardbaar of verantwoord. Aanzetten tot het ontwikkelen van de persoonlijke en managementvaardigheden die thans noodzakelijk zijn om de accountantsfunctie adequaat te kunnen vervullen, zijn in de curricula van de opleidingen van het NIVRA en de universiteiten aanwezig.

Voor het opleiden van een top-professional, die zodanig kan functioneren dat de markt gaarne zijn of haar diensten afneemt, is een behoorlijk tijdsbeslag noodzakelijk. Door de concurrentie tussen de opleidingsinstituten en de druk van de studieduur bestaat echter het gevaar van erosie van het kwaliteitsniveau van de registeraccountant. Het kan en mag niet zo zijn dat er (te) grote verschillen gaan optreden in opleidingsniveaus tussen de opleidingsinstituten onderling. Daar is het maatschappelijke verkeer en ook het accountantsberoep niet bij gebaat.

Uit de studieprogramma's blijkt, dat het NIVRA en de universiteiten accountants tot breed georiënteerde professionals opleiden.

Tevens wordt de mogelijkheid geboden nadere specialisaties te verkrijgen op gebieden die aansluiten op de praktijk. De flexibele inhoud van de opleiding biedt hiertoe de mogelijkheid.

Al met al blijkt dat de accountantsopleiding in beweging is en op de veranderingen inspeelt. De ideeën zijn gevormd en de contouren zijn geschetst. De artikelen in dit speciale nummer bevestigen dit. Er zal nog veel inspanning nodig zijn om een en ander te implementeren. Veel tijd is er evenwel niet meer; in hoog tempo zullen de wijzigingen in de opleidingen moeten worden doorgevoerd. Hierbij moeten we tevens rekening houden met het feit, dat er veranderingen in de omgeving zullen blij-

ven plaatsvinden. Er zullen aldoor andere eisen worden gesteld. De inhoud van de opleiding zal meer dan in het verleden voortdurend moeten worden aangepast. Dat de accountantsopleiding "beweegt" is dan ook te passief uitgedrukt. Het lijkt er veel meer op dat er sprake is van een structurele herziening die continue van aard is.

Vanwege de belangrijke rol van de registeraccountant in het maatschappelijke verkeer en

het vertrouwen dat in hem of haar wordt gesteld, zijn de accountantsberoepsgroep en opleidingsinstituten eenvoudig gedwongen alert te zijn op veranderingen. Naast het handhaven en vergroten van de deskundigheid die moet leiden tot prestaties van zeer hoge kwaliteit, zullen de rol en positie van de registeraccountant in de maatschappij steeds meer een punt van bezinning vormen. Maar ach, zo bijzonder is dat misschien wel niet ...